

door alle koop anders niet dan pacht, en het land metterdaad onvervreemdbaar geworden.

De Sabbath is, gelijk Kübel zegt ¹⁾, „ein Erinnerungstag an die Freiheit der vorsündlichen Weltzeit.“ En moest zoo op den Sabbath vee en dienstknecht rusten, ook de grond, die, om 's menschen wil vervloekt, doornen kweekt en distelen baart, zou niet alleen op dien dag, wat nog weinig zeggen zou, niet bearbeid worden, maar in Sabbath- en jubeljaar gansch braak gelaten worden ²⁾, om zoo, zij het al gebrekkig, tot den staat van het Paradijs terug te keeren, gelijk die drievoudige golfslag van zeven dagen, zeven jaren, en zevenmaal zeven jaren in hun samenhang het denkbeeld van een altoos verder reikende, zich steeds nog uitbreidende ruste, het beeld van den eeuwigen Sabbath, in de ziel moest prenten ³⁾.

Eindelijk komt het beperkt karakter van des eigenaars recht nog in die andere cathegorie van bepalingen uit, welke op zoo schoone wijze eene prediking der barmhartigheid zijn. Bij den oogst des lands zal de hoek des velds niet ganschelijk worden afgeoogst; is eene garf op den akker vergeten, gij zult niet wederkeeren om die op te nemen; wanneer gij uwen olijfboom zult geschud hebben, zoo zult gij de takken achter u niet nauw

¹⁾ T. a. p., bl. 39.

²⁾ De vraag is herhaaldelijk gesteld geworden, of het jubeljaar het 49ste dan wel het 50ste was. Immers zouden in laatstbedoeld geval twee jaren, waarin het land braak móest liggen, onmiddellijk op elkander volgen. Men heeft gepoogd dien toestand te verdedigen door de heilzaamheid daarvan voor het land aan te toonen. Schnell zegt naar aanleiding daarvan, t. a. p., bl. 28: „Mose scheint sich von der Einsicht in dieselben weniger versprochen, sondern die Anfechtungen des alltäglichen Verstandes, der damals so thätig war, wie heute, erwartet zu haben, denn er weiset sein Volk auch hier wieder ganz einfach an den alten Grundgedanken des ganzen Sabbathsystems, die göttlichen Reichthümer.“ Gelijk de Heere gesproken had: „En als gij zoudt zeggen: Wat zullen wij eten in het zevende jaar? Ziet wij zullen niet zaaien, en onze inkomst niet inzamelen.

„Zoo zal Ik mijnen zegen gebieden over u in het zesde jaar, dat het de inkomst voor drie jaren zal voortbrengen.“ (Lev. XXV: 20 en 21). — Even als Schnell houdt ook Kübel, t. a. p., bl. 38, zich aan het cijfer van 50 jaar.

Schnell wijst nog er op, dat volgens de gewone beschouwing de instelling van het Sabbath- en het jubeljaar niet in acht genomen is. „Ist diese Ansicht begründet,“ dus merkt hij dan op, „so findet sie ihre Erklärung einfach in der Thatsache, dass dieses System ein Glaubens-system ist und schon ganz ursprünglich ein solches war.“ Zie ook Kübel, t. a. p. bl. 38; Michaëlis, t. a. p., dl. II § 76.

³⁾ Zie Dr. Kuyper, t. a. p., bl. 38.